

Kohalikud omavalitsused

Meie 28.03.2025 nr 13-5/1391-1

Kaasamise põhimõtetest

Austatud kohalike omavalitsuste juhid ja ametnikud

Planeerimise üks üldpõhimõtteid on, et planeeringu koostamine peab olema avalikkust kaasav. Kõikidel planeeringu koostamises osalevatel osapooltel on õigus planeeringu koostamisel kaasa rääkida ning kohalikul omavalitsusel on seadusest tulenev kohustus vastata kõigile planeeringulahendusele esitatud arvamustele.

Seoses tehnoloogia kiire arenguga on üha laiemalt levinud olukord, kus planeeringulahendusele esitatakse arvukaid arvamusi, mis on (eeldatavalt) koostatud tehisintellekti kasutades ning millele vastamine võib olla planeeringu koostamise korraldajale ebaproportsionaalselt koormav, mistõttu oleme koondanud üldised põhimõtteid, mida silmas pidada arvamuskirjadele vastamisel.

1. Planeerimisseadus (edaspidi PlanS) § 9 lg 2 näeb ette, et igaühel on õigus osaleda planeerimismenetluses ja selle ajal avaldada arvamust planeeringu kohta. PlanS kohaselt tuleb planeeringu menetlusse kaasata isikud, kelle õigusi planeering võib puudutada, isikud, kes on avaldanud soovi olla kaasatud, samuti isikud ja asutused, kellel võib olla põhjendatud huvi eeldatavalt kaasneva olulise keskkonnamõju või planeeringu elluviimise või planeeringuala ruumiliste arengusuundumuste vastu. Täpsemad nõuded kaasamiseks on PlanS-s toodud iga planeeringuliigi juures eraldi (§ 76, 99 ja 127).
2. Eraldi sisaldab PlanS regulatsiooni ühispöördumiste kohta (§ 5) nähes ette, et kui planeerimismenetluses esitavad ühesuguseid või samasisulisi arvamusi rohkem kui 20 isikut ja nad ei ole menetluses nimetanud oma esindajat, siis võib planeeringu koostamise korraldaja nõuda, et arvamuse esitajad nimetaksid oma esindaja. Kui arvamuse esitajad esindajat 30 päeva jooksul ei esita, võib haldusorgan iseseisvalt nende seast esindaja määrata. Esindajaks võib muu hulgas olla arvamuse esimesena allkirjastanud, haldusorganile esitanud või üle andnud või muul viisil haldusorganiga teiste arvamuse esitajate nimel suhelnud isik. Nimetatud regulatsiooni eesmärk on eelkõige kantud otstarbekuse kaalutlusest, et haldusorganil oleks võimalik hoida kokku aega ja kulutusi, et suhelda samadest huvidest kantud isikutega.
3. Pöördumistele, mis on esitatud avaliku väljapaneku ajal, tuleb vastata enne avaliku arutelu korraldamist. Seda põhjusel, et lisaks üldsuse ja puudutatud isikute võimalikult ulatuslikule

protsessi kaasamisele, on arutelu eesmärgiks planeeringu kohta avalikustamisel tehtud ettepanekute ja vastuväidete tutvustamine ja enda seisukoha esitamine ning nendest lähtuva arutelu korraldamine. Samas rõhutame, et sisuliselt tuleb vastata vaid pöördumistele, mis on selgelt seotud planeeringulahenduse või selle raames läbiviidava keskkonnamõjude strateegilise hindamisega ja ulatuses, mis on antud asja kontekstis piisav.

4. Planeerimismenetlus on haldusmenetlus. Kuna PlanS ei näe ette eraldi regulatsiooni arvamustele vastamiseks, siis tuleb tugineda haldusmenetlustele kohalduvatest üldseadustele - haldusmenetluse seadusele (edaspidi HMS) ja märgukirjale ja selgitustaotlusele vastamise ning kollektiivse pöördumise esitamise seadusele (edaspidi MSVS). Kumbki seadus ei kehtesta vastamisele kindlat vormi. HMS § 5 lg 2 kohaselt tuleb haldusmenetlus viia läbi eesmärgipäraselt ja efektiivselt, samuti võimalikult lihtsalt ja kiirelt, vältides üleliigseid kulutusi ja ebameeldivusi isikutele. Haldusmenetlust läbiviiv haldusorgan peab haldusmenetluse käigus lähtuma haldusmenetluse eesmärgist ning vajadusest viia menetlus läbi võimalikult efektiivselt. Seetõttu on planeeringu koostamise korraldajal võimalus esitatud pöördumisi lähtudes sisust koondada või grupeerida ning samasisulistele kirjadele vastata ühe kirjaga.
5. MSVS sisaldavad mitmeid sätteid, mis aitavad vältida pöördumiste esitamise õiguse kuritarvitamist ja seeläbi haldusorganile põhjendamatu koormuse tekitamist. Nii näeb eelnimetatud seaduse § 5 lg 7 ette, et üheaegselt mitmel viisil samale adressaadile esitatud samasisulisele märgukirjale või selgitustaotlusele vastatakse vaid üks kord ehk korduvalt samasisulisele märgukirjale vastama ei pea. Samuti võib selgitustaotlusele jätta vastamata, kui vastamine nõuab töökorralduse muutmist või põhjendamatult suuri kulutusi, kui avaldajale on juba eelneval aastal vastatud või kui isik ilmselgelt kuritarvitab pöördumise õigust jms (MSVS § 5 lg 9 p-d 7-9).

Lisaks võimaldab seadus pöördumistele vastamise tähtaega põhjendatud juhul, milleks võib olla ka pöördumiste arvukus, pikendada. Sellisel juhul tuleb pöördujale teatada vastuse viibimise põhjus ja uus vastamise tähtaeg (MSVS § 6).

Mõistame, et tehisintellekti kasutamine pöördumiste koostamisel võib suurendada kohaliku omavalitsuse töökoormust. Tehisintellekti abil koostatud teksti saab tuvastada erinevate nii tasuliste kui tasuta rakenduste abil, kuid kuna tehisintellekt on tehnoloogiline abivahend, ei või selle kasutamisega pöörduja poolt põhjendada pöördujale vastamata jätmist. Samas on võimalik kasutada tehisintellekti samuti abivahendina planeerimismenetluse kestel esitatud pöördumistele vastamisel (näiteks pöörduste analüüsimiseks või grupeerimiseks; vastuste eelnõude koostamiseks), kuid märgime, et vastuste sisu asjakohasuse eest jääb vastutama vastuse koostaja ehk kohalik omavalitsus.

Lugupidamisega

(allkirjastatud digitaalselt)

Ivan Sergejev

planeeringute asekancler

Helen Madison helen.madison@mk.m.ee